

obravnaval pomen jantarjeve poti za stike med Italijo in severnimi ljudstvi v luči nedavnih raziskav.

V tretjem najkrajšem delu knjige je objavljenih osem člankov različne vsebine, ki so predvsem posvečeni problematiki posameznih najdišč oz. območij v obravnavanem prostoru (*Alcune realtà regionali*). Paola Càssola Guida in Serena Vitri sta obravnavali trgovske stike v poznolatskem obdobju med Jadrantom in transalpinskim območjem v Furlaniji in Julijski krajini. Verena Vidrih Perko je v sintetičnem prispevku podala pregled romanizacije Slovenije v luči izkopavanj in raziskav v zadnjih petih letih, predvsem na osnovi materialne kulture. Podaja pregled raziskovanja pozne antike in obsežen seznam literature. Irena Lazar poda kratek pregled zgodovine Celeje in komentar k nekaj novim in starim najdbam. Jenő Fitz je na kratko in brez opomb (njegov prispevek je edini brez kritičnega aparata) orisal odnos avtohtonega prebivalstva do uvajanja rimske oblasti. Werner Jobst je prispeval članek o Karnuntu, Klara Kuzmova in Jaroslav Tejral sta z različnih vidikov obravnavala trgovske povezave med Rimljani in Germani ob srednji Donavi, Jaroslav Peška pa je objavil rezultate izkopavanj knežjega groba v Mušovu.

Na koncu knjige so indeksi, in sicer abecedni seznam antičnih virov ter abecedni seznam geografskih imen. Indeksi niso vedno sestavni del objavljenih aktov kongresov in kolokvijev, so pa zato toliko bolj dobrodošli, saj bi bila knjiga brez njih veliko manj uporabna. Kot kažejo naštetih prispevki in različne teme, je knjiga zanimiva za zelo širok krog strokovne publike, saj posega na področje prazgodovine, antične zgodovine, epigrafike, provincialne in klasične arheologije, muzeologije ter spomeniškovarstvene problematike.

Marjeta ŠAŠEL KOS

Sheila McNally: *The Architectural Ornament of Diocletian's Palace at Split*. BAR International Series 639. Tempus Reparatum, Oxford 1996. ISBN 0 86054 823 6. 78 strani, 99 slik, 14 risb.

Knjiga o arhitektonskih ornamentih Dioklecianove palače v Splitu je eden od rezultatov dolgoletnega hrvaško-ameriškega sodelovanja. V študiji je avtorica želela dokumentirati vse obstoječe ornamente ter analizirati njihove povezave v stavbo.

Uvodno poglavje daje dober kratek pregled stanja raziskav arhitektonskega okrasa v Dioklecianovi palači ter hkrati tudi pregled za ves imperij na prehodu iz 3. v 4. stol. V poglavju "slovar okrasa" so definirani vzorci, posamezni okrasni elementi, predstavljeni materiali in tehnike. Osrednje poglavje povezuje okras s posameznimi stavbami. Delo zaokrožuje "register" - to je katalog najdb po stavbah oziroma delih palače, s širokim komentarjem nekaterih skupin gradiva. V dveh obsežnejših dodatkih sta analizirana friz v mavzoleju in kasetirani strop v Jupitrovem templju.

V ornamentiki cesarskih stavb se prepletajo različne teme: religiozne, državna propaganda in privatna plat, z izražanjem veselja do življenja. Poudarki so bili odvisni od programa. Avtorica je Dioklecianovo palačo v Splitu primerjala s sočasnimi zgradbami, posebno z Galerijevima rezidencama v Solunu in Romulijani (Gamzigrad). Palačo v Solunu krasijo politični spomeniki, ki se nanašajo na posebne zgodovinske dogodke. V Gamzigradu je poudarek na povezavi harmonične vlade in uživanja sadov narave. Palača v Splitu je imela tudi ceremonialno funkcijo, čeprav so bile ceremonije verjetno drugačne kot na velikih dvorih. Okrasni elementi so bili namenjeni temu, da naredijo vtis na obiskovalca. Fasada z morske strani je načrtovana za pogled od daleč; večina obiskovalcev naj bi prišla po kopnem - vrata proti Saloni so najpomem-

bnejša. Dekoracija se stopnjuje, tako kot obiskovalec prihaja v notranjost palače. Količina in način izdelave okrasa se razlikujeta po posameznih stavbah in jim dajeta različen značaj, po drugi strani pa jih povezujeta v celoto. Arhitektonski okras je bil narejen v apnencu, tako da tvori močne svetlobne kontraste. Groba izdelava kaže, da je bil verjetno prekrit s štukom in barvan. V starejših ali sočasnih gradnjah prevladuje marmorni okras. Dioklecianova palača torej predstavlja prehod k poznejšemu obdobju, ko so marmor na stenah nadomestili mozaiki in slikanje.

V času tetrahrije so po naročilih cesarjev potekala velika gradbena dela na mnogih koncih imperija. V Splitu ni bila za izvajanje klesarskih del zadolžena ena sama delavnica, ampak cela vrsta obrtnikov, ki prej verjetno niso imeli med seboj posebne zveze. Del obrtnikov je gotovo prišel iz Salone. Vidijo pa se tudi povezave z Malo Azijo (Pamfilijo) in z Rimom. Izvajalcem je bilo v podrobnostih puščeno precej svobode.

Mavzolej krasijo staromodni motivi, ki jih najdemo na nagrobnih spomenikih navadnih Rimljanov eno generacijo prej (eroti, maske, lov, tekma). To konzervativno sporočilo brez cesarskega kulta ali apoteoze kaže na neposreden Dioklecianov vpliv. V Jupitrovem templju, enem zadnjih poganskih svetišč, grajenih v rimskem svetu, je avtorica posebej analizirala obokan kasetiran strop, pri katerem se motivika povezuje na eni strani z maloazijsko Pamfilijo na drugi strani pa s samim Rimom.

Knjiga prinaša temeljit pregled arhitektonskega okrasa v palači in ga odlično umesti v najširši umetnostni in zgodovinski prostor v času tetrahrije. Poleg širokega pogleda daje študiji še poseben pomen prikaz odzvanjanja klasične rimske umetnosti in uveljavljanja novosti, ki napovedujejo značilnosti pozne antike.

Jana HORVAT

Franz Mandl: *Das östliche Dachsteinplateau. 4000 Jahre Geschichte der hochalpinen Weide- und Almwirtschaft*. V: Günter Cerwinka, Franz Mandl (ured.): *Dachstein. Vier Jahrtausende Almen im Hochgebirge*. Bd. 1. Mitteilungen der ANISA 17, Heft 2/3, 1996. Verein ANISA, Gröbming 1996. 165 strani, veliko slik.

Vzhodna Dachsteinska planota je 280 km² razsežno visokogorsko področje z več kot 100 živimi in opuščeni planinami. Od leta 1980 proučuje življenje v tem delu visokogorja društvo ANISA, ki izdaja revijo *Mitteilungen der ANISA* in vanjo vključene monografije.

Knjiga Franza Mandla predstavlja zgodovino poselitve vzhodne Dachsteinske planote in je sad dvajsetletnih arheoloških raziskovanj. Gre za dolgotrajen in izrazito interdisciplinaren projekt, ki uporablja arheološke, zgodovinske in etnološke vire ter proučuje tudi razvoj favne in flore ter spreminjanje klime s pomočjo palinologije in dendrokronologije. Druga knjiga (izid l. 1997) bo objavila članke različnih avtorjev s področja naravoslovja, zgodovine in arheologije.

Arheološke terenske raziskave v visokogorju imajo zaradi oddaljenosti najdišč in vremenskih okoliščin ekspedicijski značaj, tako da so posebej naporne in drage. V Dachsteinskem pogorju so bili uporabljeni kar najbolj racionalni načini raziskovanja. Osredotočili so se predvsem na območja opuščeni planin. Odkrivanje najdišč je bilo mogoče predvsem z dobrim poznavanjem geografskih in klimatskih pogojev. Na odkritih lokacijah so risali na površini vidne tlorise objektov (kamnite temelje), območje pregledali z iskalcem kovin ter kopali majhne površinske sonde. V kulturno plast so posegli samo toliko, da so dobili vzorce oglja za radiokarbonske da-